PANDIT JYESHTARAM MUKUNDJI BOOK-DEPÔT,
No. 353, Kalbadevi Road, Javairbag, near Ramwadi, Bombay.

पंडित जेष्ठाराम मुकुंदजी पुस्तकालय,
नं. ३५३, कालबादेवी रोड, जव्हेरबाग, नजीक रामवाडी मुंबई.

Per book post.—Paid. V. P. P. R. A.

Math. Astronomy
MS of 1757

To Yantraraj

यंत्रराजः। मूलं। महेंद्रसूरिः Esqr.

Commentary of Malayendoo Soori

टीका। मलयेंदुसूरिः

श्लो० १५५०

Sholok 1550

No. 109

॥ महेंद्राभिधसूरिस यंत्रराजागमं प्रकुरुते किं कृत्वा श्रीसर्वज्ञपदांबुजं हृदि परामृश्य कथंभूतं पदांबुजं प्रभावप्रदं पुनः श्रीमंतं मदनाख्यसूरिगुरुं हृदि परा
मृश्य। कथंभूतं मदनाख्यसूरिगुरुं कल्याणकल्पद्रुमं। लोकानां हितकाम्यया स यंत्रराजं कुरुते नानासिद्धियुतं च मतं कृतिकरं भवति॥ यंथकर्ता ग्रंथकरण
कारणं कथयति॥ अपारसंसारेकृतिकृतिबद्धबुधैश्चतुराः किं न बहुबुधैः तेषां मतिविस्तरैर्दुर्बोधं गणितं रवि ततः त स्वल्पसारं वि शदं अल्पं त सुगमं हृत्वा

॥ ए६०॥ श्रीगुरुभ्यो नमः॥ श्रीसर्वज्ञपदांबुजं हृदि परामृश्य प्रभावप्रदं श्रीमंतं मदनाख्यसूरिसुगुरुं कल्याण।
कल्पद्रुमं लोकानां हितकाम्ययाऽकुरुते सद्यंत्रराजागमं नानासिद्धियुतं च मत कृतिकरं सूरिर्महेंद्राभिधः
१ अपारसंसारकृतिकृतिबद्धबुधैश्चतुराः परैर्दुर्बोधं गणितमर्क विशोधमतिभिः ततः स्वल्पसारं विशदा।
मिदं मतं तत्सुगमं वितन्वे दृग्भास्सुलद्धलदयानंदसंततये २ क्रिशाख्याबहुविधापवनैः स्वबाणा यंत्राग
समुद्र इव मथीनैः भूतैवत तस्य सारभूतं सर्वं निग दिति ते
मानिजनिजप्रतिभाविशेषात् नानवारिधीनि वविलोड्य मयासुधाव भ्रमारभूतमखिलं प्रणिगद्यते त्र ३ य
द्यास्ति स्फुटरणोत्कटोपि शास्त्रैर्विहीनः परिभूतिमेति विद्यामहायोतिषनिस्पृहोपि यंत्रेण हीनो गणकः।
स्तथैव ४ अथ भुजज्याकोटिज्यासाधनं लवादधश्चेत्कलिकादिकं तत् दतीतसोग्यांतरघ्नं मकद्वं षष्ट्याप्तलब्धफ
लेन युक्तं क्रमोत्क्रमात्स्याद्भुजकोटिमौर्वी ५ अथ चाप भुजकोटिज्यातः चापसाधनं ऊनेफलांकैर्भुजकोटिमे
र्वा स्फुटर्द्धगाश्चापलवाः स्थितांकाः षष्ट्याहताश्चांतरकोष्ठसंक्षाः क्रमोत्क्रमात्स्यां तदधः कलादिः ६ अथ क्रां
त्यानयनं लवादधश्चेत्कलिकादिकं स्या दतीतसोग्यांतरताडितं तत् षष्ट्याप्ततं भुक्तफलेन युक्तं यंत्रे स्फु
भुजा शायकीविप री तज्यामोधो
टाक्रांतिकलाभवंति ७ अथ पलभाराशिषट्कस्याहोरात्रप्रमाणोत्पादनमाह भुजांशकोनाविपरीतमे

॥ तदाहरणमिदं व्याख्या पूर्वं साधिता परमक्रांतिः २३।३५ पृथक् साधिता भुजज्या १४४०।३५ एमां धृत्वा तेवीसमाकोणानीज्या १४०६।३९ ऊनकी धीतिवासिंवा
५२३ शेष ३३।३६ साविगुणे २०१६ त्रैवीसमाकोणानें अंतरं ५७।३६ साठलीधी लब्धकला ३५ एवं भुजज्याप्रीधर्मरं शादि २३।३५ एवं सर्वत्र॥

॥ यथा कर्तारं जि
म सटकर्त्तात्रसूरि
रण नैविधे बलि
ष्ठापत्तिशस्त्रविद्वा
लापरिभूतिकरु
शास्त्रानि तेपामेति
मविद्यामहाज्यो
तिषनेविषेकउर
॥ भुजांशा इहिं विजे
कलादिकं तेनैंग
तकोष्ठकमकोष्ठ
नैत्रअंतर गणीने
६० सा गले तेला
धे तेगतकोष्ठक
मां दिधुभुक्तकीजे ति
क्रमउत्क्रमभुज
कोटिज्याथाए॥

॥ पदांबुजं॥
सुविस्तीर्ण विस्तार।
या मिक्रिमर्थ बुल
ट यस्तद्यानंदसंत
ये॥ पवनैः पवना
भावैः पोतानी बाणि
जे पोरनी एपोतानी
बुद्धि प्रमाणें यंत्राग
म घणे प्रकारे रख्या
बे ते समुद्रनी पवे
मथीने तेनु सार रू
पियुं जे अमृत ते प्रणि
गद्यते कहुं ताकई
बे भुजांशानें प्रमा
लें क्रांतिनां कोष्ठक
१ नुं फल लीजे पछे
गतगामकोष्ठकनें
तरे भुजनाकलादि
कनैंग १ लीए ६० भा
गले तां फल लाधे ते
गतकोष्ठकमांयुक्त
कीजे ते यंत्र नें वि
षे क्रांति हिय॥

॥अथप्रत्यंशंराशित्रयस्यक्रमजीवाकोष्टकाःसांतराःलिख्यंते॥

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४
६२ ५०	१२५ ३८	१८८ २५	२५१ ७	३१३ ४६	३७६ १८	४३८ ४४	५०१ १	५६३ १०	६२५ ८	६८६ ५५	७४८ २९	८०९ ४९	८७० ५५	९३१ ४५	९९२ १८	१०५२ ३२	१११२ २८	११७२ ३	१२३१ १६	१२९० ८	१३४८ ३६	१४०६ ३९	१४६४ १५
६२ ४८	६२ ४७	६२ ४३	६२ ३८	६२ ३३	६२ २६	६२ १७	६२ ९	६१ ५८	६१ ४७	६१ ३४	६१ २०	६१ ६	६० ५०	६० ३३	६० १४	५९ ५६	५९ ३५	५९ १३	५८ ५२	५८ २८	५८ ३	५७ ३६	५७ ११

॥अथप्रत्यंशंराशित्रयस्यक्रमजीवाकोष्टकाःसांतराःलिख्यंते॥

२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८
१५२१ २५	१५७८ ०८	१६३४ २२	१६९० ६	१७४५ १९	१८०० ०	१८५४ ८	१९०७ ४३	१९६० ४२	२०१३ ५	२०६४ ५२	२११६ २	२१६६ ३३	२२१६ २३	२२६५ ३५	२३१४ २	२३६१ ४८	२४०८ ५२	२४५५ ११	२५०० ४६	२५४५ ३५	२५८९ ३७	२६३२ ५२	२६७५ [illegible]
५५ ४२	५६ २४	५५ ४४	५५ २३	५४ ४१	५४ ८	५३ ३५	५२ ५८	५२ २४	५१ ३६	५१ ९	५० ३१	४९ ५१	४९ १०	४८ २९	४७ ४७	४७ २	४६ १९	४५ ३५	४४ ४९	४४ २	४३ १५	४२ ३७	४१ ३८

॥अथप्रत्यंशंराशित्रयस्यक्रमजीवाकोष्टकाःसांतराःलिख्यंते॥

४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२
२७१६ ५७	२७५७ ४५	२७९७ ४३	२८३६ ५०	२८७५ ५	२९१२ २६	२९४८ ५६	२९८४ ३२	३०१९ १३	३०५२ ५८	३०८५ ४८	३११७ ४१	३१४८ ३०	३१७८ ३७	३२०७ ३७	३२३५ ४०	३२६२ ४२	३२८८ ४६	३३१३ ४९	३३३७ ५२	३३६० ५३	३३८२ ५४	३४०३ ५२	३४२३ ४८
४० ४८	३९ ३८	३९ ७	३८ २५	३७ २२	३६ २९	३५ ३६	३४ ४१	३३ ४५	३२ ५०	३१ ५३	३० ५७	२९ ५९	२९ ०	२८ ३	२७ २	२६ ४	२५ ३	२४ ३	२३ १	२२ १	२० ५८	१९ ५६	१८ ५४

[illegible]॥

॥अथत्र्यंशराशित्रयस्यक्रमजीवाकोष्टकाःसांतराःलिख्यंते॥

७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०						
३२८७ ४२	३३०४ ३३	३३२० २०	३३३५ ४	३३४९ ४४	३३६२ २०	३३७४ ५१	३३८५ १९	३३९५ ४१	३४०४ ५८	३४१२ १०	३४१९ ५६	३४२४ १९	३४२९ १४	३४३३ ४	३४३५ ४८	३४३७ ३७	३४३८ ०						
१७ ५२	१६ ४७	१५ ४४	१४ ४०	१३ ३६	१२ ३१	११ २८	१० २२	९ १७	८ १२	७ ४७	५ २३	४ ५५	३ ५०	२ ४४	१ ३९	० ३३	० ०						

॥अथोत्क्रमज्याकोष्टकाःराशित्रयस्यसांतराः॥

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४
० ३३	२ १२	४ ५५	८ ४६	१३ ४२	१९ ४३	२६ ५०	३५ २	४४ १९	५४ ४२	६६ ९	७८ ४०	९२ ७	१०५ ५७	१२२ ४०	१३९ २६	१५७ ८	१७६ २	१९५ ५८	२१६ ५६	२३८ ५७	२६१ ५८	२८६ ११	३११ १४
१ ३९	२ ४४	३ ५०	४ ५६	६ १	७ ७	८ १२	९ १७	१० २३	११ २०	१२ ३१	१३ ४७	१४ ४०	१५ ४३	१६ ४६	१७ ४२	१८ ५४	१९ ५६	२० ५८	२२ १	२३ १	२४ १३	२५ ३	२६ ४

॥अथोत्क्रमज्याकाःराशित्रयस्य॥

२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८
३३७ १८	३६४ २०	३९२ २३	४२१ २३	४५१ २२	४८२ १९	५१४ १२	५४७ २	५८० ४७	६१५ २८	६५१ ३२	६८७ ३२	७२४ ५५	७६३ २०	८०२ ६	८४२ १४	८८२ ३	९२४ ४१	९६७ ८	१०१० २३	१०५४ २५	१०९९ १४	११४४ ४८	११९१ ८
२७ ४	२८ ३	२९ ०	२९ ५९	३० ५६	३१ ५३	३२ ५०	३३ ४५	३४ ३१	३५ ३५	३६ २९	३७ २३	३८ १५	३९ ६	३९ ५८	४० ४९	४१ २८	४२ ३७	४३ १५	४४ २	४४ ४९	४५ ३४	४६ २०	४७ २

॥अथोत्क्रमज्याकोष्टकाःराशित्रयस्य॥

४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२
१२३८ ११	१२८५ ५८	१३३४ २७	१३८३ ३७	१४३३ २८	१४८३ ५८	१५३५ ७	१५८६ ५४	१६३९ १८	१६९२ १७	१७४५ ५२	१८०० ०	१८५४ ४१	१९०९ ५४	१९६५ ३८	२०२१ ५२	२०७८ ३४	२१३५ ५७	२१९३ २१	२२५१ २५	२३०९ ५३	२३६८ ४४	२४२७ ५७	२४८७ ३२
४७ ४७	४८ २९	४९ १०	४९ ५२	५० ३०	५१ ९	५१ ४७	५२ २४	५२ ५९	५३ ३५	५४ ८	५४ ४१	५५ १३	५५ ४४	५६ १४	५६ ४२	५७ ११	५७ ३६	५८ ४	५८ २८	५८ ५१	५९ १३	५९ ३५	५९ ५६

॥अथोत्क्रमज्याकोष्टकाःराशित्रयस्य॥

७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०						
२५४७ २८	२६०७ ४७	२६६८ १५	२७२९ ५	२७९० ११	२८५१ ३१	२९१३ ५	२९७४ ५२	३०३६ ५०	३०९८ ५९	३१६१ १६	३२२३ ४२	३२८६ १५	३३४८ ५४	३४११ ३६	३४७४ २२	३५३७ १०	३६०० ०						कला विक
६० १४	६० २३	६० ५०	६१ ६	६१ २०	६१ ३४	६१ ४७	६१ ५८	६२ ९	६२ १७	६२ २६	६२ ३३	६२ ३९	६२ ४२	६२ ४६	६२ ४८	६२ ५०	० ०						अंतर

॥अथप्रत्यंशंराशित्रयस्यपरमक्रांतिकोष्टकाःसांतराः॥

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४
२४ ०	४८ ०	७१ ५९	९५ ५७	११९ ५०	१४३ ४९	१६७ ४०	१९१ ३०	२१५ १८	२३९ २	२६२ ४२	२८६ १७	३०९ ४८	३३३ १३	३५६ ३७	३७९ ५३	४०३ २	४२६ ५	४४९ २	४७१ ५३	४९४ ३६	५१७ ११	५३९ ३६	५६१ ५५
२४ ०	२३ ५९	२३ ५९	२३ ५७	२३ ५५	२३ ५२	२३ ५०	२३ ४८	२३ ४४	२३ ४०	२३ ३५	२३ ३१	२३ २८	२३ २१	२३ १६	२३ ९	२३ ३	२२ ५७	२२ ५२	२२ ४३	२२ ३५	२२ २५	२२ १९	२२ ९

२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८
५८७ ४	६०८ २	६२९ ५४	६५० ३३	६७१ ३	६९२ २२	७१३ २८	७३४ २५	७५५ ९	७७५ ४०	७९५ ५९	८१५ ४	८३५ ५५	८५५ ३९	८७४ ५९	८९४ ६	९१३ १	९३१ ४४	९५० २	९६८ ९	९८६ १	१००३ ३४	१०२० ४८	१०३७ ४९
२१ ५९	२१ ५१	२१ ४०	२१ ३०	२१ १९	२१ ६	२० ५७	२० ४४	२० ३१	२० १९	२० ५	१९ ५१	१९ ४४	१९ २०	१९ ७	१८ ५५	१८ ४३	१८ २६	१८ ७	१७ ५२	१७ ३३	१७ १४	१७ १	१६ ४०

॥अथपरमक्रांतिकोष्टकाः॥

४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२
१०५४ २९	१०७० ५०	१०८६ ५३	११०२ ३८	१११८ २	११३३ ६	११४७ ५०	११६२ २६	११७६ १९	११९० ०	१२०३ २०	१२१६ २०	१२२८ ५७	१२४१ ११	१२५३ ३	१२६४ २९	१२७५ ३५	१२८६ ७	१२९६ ३४	१३०६ ३७	१३१५ ५४	१३२४ ५९	१३३३ ३७	१३४१ ५३
१६ २१	१६ ३	१५ ४५	१५ २४	१५ ४	१४ ४४	१४ २५	१४ ४	१३ ४१	१३ २०	१३ ०	१२ ३७	१२ १४	११ ५०	११ २६	११ ६	१० ४२	१० १७	९ ५३	९ २७	९ ५	८ ३८	८ १६	७ ४९

॥अथपरमक्रांतिकोष्टकाः॥

७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०						
१३४९ ४२	१३५७ ५	१३६४ १	१३७० ३२	१३७६ ३५	१३८१ १४	१३८७ ३७	१३९२ २४	१३९६ ३२	१४०० २५	१४०३ ५०	१४०६ ४६	१४०८ २८	१४११ २२	१४१२ ५८	१४१४ ५	१४१४ ४७	१४१५ ०						
७ २३	६ ५६	६ ३१	६ ३	५ ३८	५ २३	४ ४७	४ १८	३ ५३	३ २५	२ ५६	२ ३२	२ ४	१ ३६	१ ७	० ४२	० २३	० ०						

[illegible]

नेंमे षभमार्गे १०।३८ गीभुत्रिकाइंगणीनें भुजज्यायें
लागलीजे लब्धफलते दिवसनूंसकलक हताखं
म होय ८ सनेकाप र्येतकीजे

धी मेषभमार्गोनर १०।३५ दत्ता लतावा भुजज्या यातक्रमज्यातनीय हृस्वफलं तत्सकलं दिनस्य ८ अथ नवतेरधि
कांशोद्दृज्याखंडोत्पादनमाह धर्वर्धमानेन नवतेर्वांशो कोटिक्रमज्यातिमज्यानुजाता भुजाजमानेन दत्ता विसा
त्रा क्रमज्यया बाहुज्यया लवादि ९ अथैषां दृग्ज्याफलानामुपयोगमाह इदं सैव कार्द्धलवांशकानां १८० दृग्
ज्याफलं स्पष्टतरं यदुक्तं अक्षांशकेस्यः सुधियात दूर्ध्वं केंद्रतस्त्रावासविधौ विधेयं १० अथ दृग्ज्याफलान
यनमाह सर्वेल्लवाधः कलिकादिकयंत्र खंडयोरंतरसंगुणसत्र षष्ट्याल्लतं भुक्तफलेनिविष्टं सत्वयं द
ज्यासकलानि सम्यक् ११ अथ सौम्यंपंत्र्योदृष्टांशानामुन्नतवलयकेंद्रव्यासार्द्धप्रमाणनयनं पलेविदीनाग
गनाष्टवृत्त्या: १८० शेषास्तथाक्षा: द्युगवत्रात्र्योः शेषाक्षयोर्वा सरखंडकेस्त्री दृग्ज्याफलं वेपरिसाधनीः १२ तेद
दृस्संज्ञेन फलेन हीन युक्तं च शेषाख्यफलं विधाय अर्द्धं विधेयं च ततः क्रमेण केंद्रसंवज्ञासयुतं क्रजाख्यं ख
शेषितेषास्तेव यथेसितांशा: शोध्यास्ततः पूर्ववदुक्तरीत्या कार्याणि केंद्राणि सविस्तराणि भुजाख्यदृग्वात्प
रतः स्फुटानि १४ अथयंत्रात्क्षांशोत्पन्नलतांशात् लपत्वान्नपतंतितत्रयुक्तिमाह स्फरस्तत्स्र्व दधिको लतांशा
स्तेस्पोक्कयातिविहितेतथैव दृग्ज्याफलं तद्वयतः ९ सिद्धे युक्तानितेशेषसवेक्कजातं १५ अर्द्धीकृतं केंद्रमिदं ति

मांथी उन्नतांशपामीते हथी केंद्रव्यो
समाधिए

एदृग्ज्याफलल वकार्द्धलवांशका नां १८० स्पष्टदृग्ज्या फलथयेकडुं तेपो तपोतानाऽक्षांश नाअक्षांशथ कीकेंद्रव्यासनूं पजावानें थईदृग् ज्याफलकरवुं

अथयदुर्वानीत अक्षांशथेअक्षे थएकादि उन्नतां शादीनकीजेते थीकेंद्रव्यासकी जेतेऊजहृत्यथी ऊपरहोए

कोटिक्रमज्याया धिनेंतिमाहेंअन्त्य ज्याया ३०० सेलीने मेषभुलामानेंगुणि ये पछेक्रमभुजज्या येंलागलीजे लब्ध जेंअंशादिफलते दृग्ज्याफलकहोए

र्वे तेकेंद्रयुक्त थं अर्द्धतेमांसमा सयुक्तकेंद्रथाय तेऊजहृत्तएरथुं आरव्याकितेनाम भुजहृत्तनाकेंद्रना महोए

॥अथत्र्यंशोराशिषद्कस्पष्टज्याफलकोष्टकाः सामादिकाः सांतराः लिष्यंते॥

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
० १०	० २०	० ३१	० ४२	० ५२	१ २	१ १२	१ २२	१ ३३	१ ४३	१ ५४	२ ४	२ १४	२ २५	२ ३६
० १०	० ११	० ११	० १०	० १०	० १०	० १०	० १०	० ११	० ११	० १०	० १०	० ११	० ११	० १०

१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०
२ ४६	२ ५६	३ ७	३ १७	३ २८	३ ३८	३ ४९	४ ०	४ १०	४ २१	४ ३२	४ ४३	४ ५४	५ ५	५ १६
० १०	० ११	० १०	० ११	० १०	० ११	० ११	० १०	० १२	० ११	० ११	० ११	० ११	० ११	० ११

॥अथस्पष्टज्याफलकोष्टकाः॥

३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५
५ २७	५ ३८	५ ४९	६ ०	६ १२	६ २३	६ ३४	६ ४६	६ ५७	७ ९	७ २१	७ ३३	७ ४४	७ ५६	८ ८
० ११	० ११	० ११	० १२	० ११	० ११	० १२	० ११	० १२	० १२	० १२	० ११	० १२	० १२	० १२

४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०
८ २०	८ ३२	८ ४४	८ ५७	९ १०	९ २२	९ ३५	९ ४८	१० ०	१० १४	१० २७	१० ४०	१० ५३	११ ६	११ २०
० १२	० १२	० १२	० १२	० १२	० १३	० १३	० १३	० १३	० १३	० १३	० १३	० १३	० १४	० १४

॥अथत्र्यंशोराशिषद्कस्पष्टज्याफलकोष्टकाः नागादिकाः सांतराः लिख्यंते॥

६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५
११ ३४	११ ४८	१२ २	१२ १६	१२ ३१	१२ ४६	१३ १	१३ १६	१३ ३१	१३ ४६	१४ १	१४ १६	१४ ३४	१४ ४८	१५ ४
० १४	० १४	० १४	० १५	० १५	० १५	० १५	० १५	० १५	० १५	० १५	० १६	० १६	० १६	० १७

७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०
१५ २१	१५ ३८	१५ ५५	१६ १२	१६ २९	१६ ४६	१७ ४	१७ २२	१७ ४१	१८ ०	१८ १९	१८ ३९	१८ ५९	१९ १९	१९ ३९
० १७	० १७	० १७	० १७	० १७	० १८	० १८	० १९	० १९	० १९	० २०	० २०	० २०	० २०	० २१

॥अथप्रत्यंशोराशिषड्कस्पष्टक्रज्याफलकोष्टका:॥

९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००	१०१	१०२	१०३	१०४	१०५	१०६	१०७	१०८	१०९	११०	१११	११२	११३	११४	११५	११६	११७	११८	११९	१२०
२०	२०	२०	२१	२१	२१	२२	२२	२३	२३	२३	२४	२४	२५	२५	२६	२६	२७	२७	२८	२८	२९	२९	३०	३०	३१	३२	३२	३३	३४
०	२१	४२	४	२५	४९	१२	३५	०	२५	५०	१६	४३	१०	३७	५	३४	३	३२	३	३४	७	४१	२५	५५	३७	४	४३	२२	२
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२२	२१	२२	२२	२३	२३	२३	२४	२५	२५	२६	२७	२७	२७	२८	२९	२९	२९	३१	३१	३३	३४	३५	३५	३७	३७	३९	३९	४०	४०

॥अथक्रज्याफलकोष्टका:॥

१२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	१५०
३४	३५	३६	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५१	५२	५३	५५	५७	५८	६०	६२	६४	६६	६८	७०	७३
४४	३७	११	५७	४५	३४	२५	१७	११	८	५	८	१२	१८	२६	३८	५३	११	३३	५९	२८	२	४४	२८	१९	१७	२०	३२	५०	२०
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	२	२	२	२	२
४३	४४	४६	४८	४९	५१	५२	५४	५७	५७	३	४	६	८	१२	१५	१८	२२	२६	२९	३४	४२	४४	५१	५८	३	१२	१९	२९	३९

॥अथप्रत्यंशोराशिषड्कस्पष्टक्रज्याफलकोष्टका:॥

१५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	१८०
७५	७८	८१	८५	८८	९२	९६	१०१	१०६	१११	११७	१२४	१३१	१३९	१४९	१६०	१७२	१८६	२०४	२२४	२४९	२८१	३२१	३७२	४४०	५५२	७५०	११३५	२२५०	४५००
५९	४९	५१	७	३८	३७	३५	६	१	३७	२६	४	२९	१५	१५	२	२८	५८	३	४०	४२	१	२९	१	१	३१	२९	४	४	०
२	३	३	३	४	४	४	४	५	५	६	७	८	९	१०	१२	१४	१७	२०	२५	३१	४०	५०	७८	११२	१५७	३३४	११२६	२२५०	०
५०	२	२६	३१	८	८	३१	५६	२५	५९	३८	१५	२१	२५	४७	२६	३०	५	३७	०	१९	२६	३३	०	३०	५८	३६	५९	४	०

तवत् व्यासोपितस्मात्पुरतोंशकानां शेषे तथाक्षेव वियोगयोगात् स्युर्ध्रुवकेंद्राणि सविस्तराणि २६ अथवा
म्ययंत्रेऽष्टांशांशानामुत्तरवलयकेंद्रव्यासार्द्धप्रमाणान्वयंतं अक्षेपि सौम्ये याम्यदिग्गतेपि भुजाख्यहस्तं स्व
तीहतुल्यं अत्रापि सौम्ये दितयैवरीत्या कार्यं विशेषः पुनरेव शेषे २७ शेषे तथाक्षेषु समीहितांशाः क्षेप्यास्ता
वक्रार्द्धमुपैति यावत् सार्द्धाधिकं यत्र दिवाक्षशेषं तच्छोधितं शून्यरसानलेभ्यः ३६० २८ अक्षांशकात्प्राप्तफ
लेनयुक्तं हीनं तदर्द्धं स्ववतिर्यदंतत् ततोक्षशेषे पतिते स्वचक्रात् शेषे तथाक्षेत्वयपृष्टनागात् २९ कृत्वावा
दृत्वावकृते तथैव सर्वाणि केंद्राणि सविस्तराणि सौम्यानि याम्यानि च मिश्रयंत्रे निवेशनीयानि यथोदितानि
न ३० अथात्र यंत्रे समंडलार्थं निष्पत्तिवर्षेत्पलसायनघ्नास्त्रिंशल्लक्षत्र ध्रुवकाः सौम्ययाम्यविक्षेपसहिताः प्रो
च्यंते ध्रिस्त्र्यक्षेक्रियेंशाकृतवोदग्निवेदा ४३ सौम्यः शरो सातिलवास्तथास्मिन् नष्टांतकं नंदधरास्त्रिवेदाः ८।
१९।४३ बाणोस्य याम्यो गिरिशराश्वसार्द्धाः ५३।३० २१ तत्रैव नेत्रवसुमग्निवेदाः ८।२२।४३ सौम्यः शरस्तत्क्षि
आनरवाः स्युः २६।२० तत्राश्विसंबाणकराक्षे दोषो बाणोस्य सौम्योमुनयोनखाः स्युः ७।२० २२ अर्जे समं
गदितयंत्रिवेदाः ८।२६।४३ सौम्यः शरश्चंडशराः स्वबाहवः ५।१।२० मनुष्यशीर्षे द्यूतयः ध्रुवाः स्युः ८।२८।३३

सौम्ययाम्येयंत्रे अक्षांशाधिकीकृत्य तस्माधस्तुतितुल्य मेव

५

सौम्योस्य पत्री त्रिकराख्यमेव २३।० २३ तृतीयं रंगमहंशोग्नि विदाः १।७३।४३ सौम्ये सुरस्यासुगणा विदयब्द ३।०
पंचाष्टलं युगेन्दु स्त्रिदिवौकसोस्य १।२।३।३ बाणास्तयाम्यो विशिखादिशाश्च ५।१।०।३।४ २४ नृयुग्मपादे क वि
णास्त्रिविदाः १।८।४३ याम्यः शरोस्यां ड्गुण[illegible] सार्ध १।३।० स्कंधे स्य तामोरव योग्निबाणाः १।१।५।३ शरो
स्य याम्योऽद्रिराख्यरामाः १।३।० २५ तस्मिन्न षडास्ये त्रिधरा १।३ स्त्रिबाणा बाणोस्य याम्योऽद्रिकराश्च ।
सार्धा २।३।० तत्र स्यं सप्तन्यबुजास्त्रिबाणाः १।२०।५३ याम्योस्यपत्री नगचन्द्रमयाः खं ३।० २६ कर्कविधा
त्ये संगतानगस्य षड्भ्योऽद्याधयाम्य शरोऽक्षशैलाः ७।५।० तत्रैव चार्द्राक्ततवः ३।६।३३ सुराः स्युः बाणोस्य याम्यो
३९।१० कगुणा दिशाश्च २७ तस्मिन्न तृतीयं रववयोगुणाश्मा १।२।४३ सोम्यः शरो नंदलवाख्यविदाः व्याधानुजा
स्मिन्न धृतयोग्नि विवा १।८।४३ याम्यः शरोचन्द्रतयोदिशाश्च २।६।१।० २८ सिंहे मघाचन्द्रमिकराश्चित्रिबाद्व
६।१।३।३ सोम्यः पतत्रस्य नखः षड्वंशाः ५।१।० कन्यास्थितं संत्रिधराम्त्रिदोषाः ५।१।३।२३ सोम्योस्य बाणो
गिरिज्ञाः खबाणाः १।५।५ ३० संतत्रकृत्ताणिसुराः शरोस्य याम्यप्रयोगात्रिसुवोत्र वाताः चित्रात्तुला
यां तिथयोग्निरामाद्याः १।५।०।३ स्याद्दक्षिणस्यां विशिखांच यांच १।० ३१ स्वातिश्च तस्यां तिथयोग्निबाणा २

८।११।५४ सौम्यः शरो ३ मिथुनाः स्वरामाः ३।१।३५ कीटविशाखा दहनास्त्रिरामा ७।३।३३ सौम्यः शरो शिरश्चा
त्वाष्ट्रसार्द्धाः ४४।३५ २१ ज्येष्ठा तु चापेथ सूणी सुराष्ट्र ८।१।३३ साद्धिणसांविशिखोष्टकः खं४।५ त
स्मन्नधन्तः कोटिसमग्निहूमसुंसोध्याः ८।१३।४३ षट् [३८।१०] कृतिरुत्तरेषु २२ मूलंवतत्रैवतिख्यातिणवक रः
८।२५।३ याम्योस्य बाणोग्निधराः स्वर्वेदाः २३।१५ संतत्रतत्वातिथयोधिरामा ८।२५।३४ सौम्यः पतत्र्या
स्यकरोरवताताः २।५५ २३ मृगीतिजिह्वंषडुषर्बुधक्ष्मा ९।८।१३ सौम्यः शरो बाकुरसानसश्चद२।५ श्र
तिर्मृगीबाकुकरास्त्रिवेदाः ९।२२।४३ सौम्यः शरोनंदकरादिशो विश्९।१५ २४ कुंभेधसंबाणकरास्त्रि
वाताः १५।२५।५३ याम्यः शरोरामकरावितद्यः२।५ तत्रैवसंनागभुजात्रयोविश्९।२८।३ सौम्यः शरः शून्य
रसास्त्रमेवद६।०।५ २५ मीनेदयाङ्गः ऊकरास्त्रयोव११।२१।३ सौम्यः शरोद्रमिथुनान [३।१०] सोत्र तत्रैवसंव
[११।२३] [१२३] कायमास्त्रिश्चात्रयो याम्यः शरोनंदलवाः स्वर्वेदाः २६ इमानिसांत्यायनकर्मशुद्धान्येषुधिबाणायश्वि
कजाद्यपिस्युः यंत्रोपयोगीनिमयोदितानि नक्षत्रगोलेबकुजातानि तानि २७ दृक्कर्मशुद्धानिविधाय
.......सानि यंत्रेनिवेश्यानियुरूपदेशात् नक्षत्रगोलेत्वनयैवरीत्या रहस्यमेतद्यवनाग

" एनक्षत्रसर्वदृक्कर्मसंस्कृतकरीगुरूनाउपदे
शथकीयंत्रनेविषेदीजिये "

" एनक्षत्रसर्वैअ
यनकर्मशुद्धछेअ
र्वनक्षत्रोनीविकला
५२छैगोलनेविषेन
क्षत्रघणाछैपणमैं
यंत्रनेउपयोगीन
क्षत्र ६ कला "

मस्य ३८ अथयंशादिनक्षत्रध्रुवकेस्योऽसौष्टवर्षेनक्षानयनमाह छिनंदसूर्यैः१८५२रहिताच्छकाब्दा न्नखोष्टिभक्ते

:७२०गुणिताःखखखेः८०० आप्ताःकलाद्यैः सहितंसमिष्टवर्षेविस्तायननामकंतत् ३९ अथनक्षत्राणांस्व

१।२।३।४।५उत्तर गोल ६।७।८।९ १०।११ दक्षिणगोल क्रां ति नेवि षे शरनेको टि ज्या

नक्षत्रेस्यःस्वकीयक्रांत्यानयनं मेषाद्यावुत्तरोगोल तुलाद्यौदक्षिणःस्मृतः क्रांतौ त्रिराशियुक्सज्या बाणकोटि।

अंत्यज्या यासक्रांतलघुउत्पाप नेकू९० मां शोधी ९ तेनीज्याएज्या गलीजे शरनीज्यानागलेंताथे तेऽगा६ ऽ८ र

ज्ययाहता ४१ सांज्यात्र्ययाततश्चापं नवतेः शोधितंपुनः गुणकेनसक्रांबाणज्या चापंसागादिकंततः ४२ स्याद

तरापराक्रांति स्तेनद्युक्रातद्यौनिताः गोलेवसाणसौरेक्ये सेदेवाभ्रमोगुणः ४३ इतःपूर्वंःधनुर्मौर्व्या सक्रांश्च

लघुयकीचापतेवाप ने शरे क री ए कगोले क्र क्रं ति नगोलहीनेकीजे तेस्पष्टक्रांति

त्यज्ययाततः लब्धाचापफतदीनं करीव्यस्वशरेणतत् ४४ गोलेसपत्रिणोरेक्ये सेदेस्यादेमस्फुटः ग्राम्यसो

भकारांतरे नक्षत्रनी क्रांतिध्रुवकंथ

म्यविलागेन मध्यरेखासमाश्रिता ४४ अथधकारांतरेणक्रांत्यानयनं अथवानीयसक्रांति नक्षत्रध्रुवकारे

की तेक्रांतिमांएकदि शि योग लि ले दि शेष्यंतर कीजे तेक्रांतिनीज्यानेप रमक्रां तिकोटिज्या ए ग लि एऽवर्नितक्रांतिनीकोटिज्या ए गो गो

तः तथाशरस्यसंयोगो वियोगोवैक्यभेदतः ४५ तस्माज्जीवाहतोद्धृष्ट क्रांतिकोटिज्ययातथा उक्तसक्रांतिको

लीजे लाधे तेतुंधनुष ते क्रांति होए

टिज्या नक्रांशाशाधकलेवत् ४६ तएवक्रांतिसागास्युः सौम्ययाम्याथाविधिः क्रांतिसायकयोर्योगे वियो

गेशेषतश्चदिक ४७ अथदृक्कर्मदृक्कर्मणोनयनमत्वा मृगाद्यमथकर्काद्यं सत्रिसज्यापरक्रांति मौर्व्याहत्वा

बाण स कोटि ३६००

विसाजिता ४८ उक्तोद्युक्रांतिकोद्यारव्या मौर्व्याप्तांशकलादियत् तेनदत्वेषुकोटिज्या विसाजांत्यज्ययाततः।

क्रांतिरयोर्योगवियोगेशे षतादिक॥

दृक्कर्मस्याधहूंति सांमकरादिक उत्तरायनकर्कादिदक्षिणाय नविचारीएपबे॥

गोलेशरधनुकीजे भिन्नगोलेशरहीनकीजे ते स्पष्टक्रांतिजेनूं शेषतेदिश॥

मध्यरेखाथी दक्षिणे।दोणतो दक्षिणउत्तरेहो नतोउत्तरे॥

त्रिराशियुक्तन क्षत्रध्रुवकनी ज्यानेशरनीकोटि ज्यायेंगणिएऽ त्यज्यया३६००भा गलीजेफलला धेतेहनुंचापक रीनें९०मांशो धियेतेज्याएंक रीलागलीजेला धेतेअंशादिऽ तरतेऽतरेक री त्रिराशिरहि तध्रुवकउत्पए कदिशंक्रांति सागाद्युक्रांति नदिशिअंतरे रहिताते नीज्या नेस्पष्टनीतथा पनीज्याथेगणि एऽत्यज्यायेभा गलीजेजेलाधे तेक्रांतिज्याति तुंजेचापनेस्के

॥पंवे त्रिलिराशियुक्तश्रवकथकीनुउज्यानें परमक्रांति १४०।७५ ज्याए करी गणिनें प्राणानीतक्रांति कीटिनाग लीजे भ्राश्वंजे फलें करीशरकोटिज्याए गुणि
ताएनें ३९०० नाग लीधी लब्ध फलतुवापकरीएनीकोटिज्याए नेधनकोटिज्यानें नागनें काजेंटथकर्माहीपवेशरनीज्यानें पूर्वे फलें करी गणिए नेंधनः कोटिज्या

४९ लंबाकोदंमकोटिज्या नत्याह्यस्त्राग्रातृगुणः स्वालाप्ताः फलेनोनः धनः कोटिज्ययोध्रुतः ५१ प्राग्साप्ताप त्त
दृक्कर्म फलंपूर्वोक्तियुक्तितः नक्षत्रबाणयोरैक्ये ऋणं भेदे धनं भवेत् ५२ अथैवकारांतरेणादृक्कर्म्मानयनं पूर्व
वद्ध्त्रिराशिज्या तच्छरेणद्ध्ताऽलता ह्तास्वदंतवसुभि र्लब्धंभागादिकंततः ५३ हतं निरक्षलग्नेन तद्विक्षस्यत्वरा।
शिना ह्रतंस्वस्वाग्निसिसीगा दीदृक्कर्म पूर्ववत् ५४ अथ नक्षत्राणांस्वाप्यमतश्चैन सौम्याम्यस्वाद्दीराश्चानय
नं स्वाद्दीराश्चानयने सौम्येयंत्रेद्दीनाधिकाक्रमात् सौम्याम्यापमांशैः स्यात् नवतिर्व्यत्ययः पर ५४ तयोर्हृद्यो
रण्यंकयो र्हस्वंमज्यासमाहृता यंत्रछ्येपिनक्षत्र भुक्तंस्यष्टतरंभवेत् ५५ अथेष्टाक्रांशेस्योऽसीष्टनक्षत्राण
मुन्नतांशानयनं ५६ अर्कस्यष्टक्रांतिभागांतरांशाः सौम्याम्याम्यास्तेनतांशाः स्वमध्यात् खांकाद्धीनः खेचरस्यो
न्नतांशा मध्याक्रांशास्वस्वदेशेभवंति ५६ यंत्रेक्रांशायोगतश्चोन्नतांशा खांकांशैस्योहृद्विसाजस्तदाव हीनाको
र्यान्याममनागक्षितिस्यः शेषास्तेस्युः स्वांशागाश्चोन्नतांशाः ५७ अथमकरादिहृत्तत्रयस्यसंस्थापमाणमाह मृग
स्याहृत्रेप्रमितैः स्वरामाडप स्काजाजयो र्नेदव्युर्वेवरामाः कर्कस्यसूर्याः क्षितिवायवः स्युः यंत्रेत्रकेद्रादियमृद्द
नीया ५८ अथपरमापमांशानांक्रमज्याकोटिसागानांव्युत्क्रमज्यांतोस्याद्यमिष्टद्युलाकर्णवृत्तव्योत्पादनमाह।

॥नक्षत्रनी स्पष्टक्रांतिश्रनें ऽक्रांशाबेनोएक दिशियोग भिन्नदिशिअंतर कीजे तेनातांशाः तेनतांशानें ९०मां शोधिये ते नक्ष
त्रनाउन्नतांशाक्रांतिश्रक्रांशानीयोगकरतां नेऊ ९० थी अधिक होयतो १८० मां शोधिए ते उन्नतांशाः॥

॥९०४ पूर्वोक्त वत्रिराशियुक्त नक्षत्रक्रवकथी ज्याशरींगणीनें। ९०४ नागलीजे अंशादिफलेंकरीलंकोदयमानें गणी ३०० नागली जेलब्धभागादि दृक्कर्म॥

एनागलीजेफलतुंजेवापतेजदृक्कर्मजाणवुं श्रवकशरएकाय नेस्वएं भिन्नाय नेधनंकार्य॥ ॥यंत्रओसौम्याम्य बेप्रकारना ति हांउत्तरक्रांति नागे९०हीनायाम्यक्रांतिनागेयुक्तोतिथी आर्ध जेदृक्ज्याफल ए तेनक्षत्रनुंसौम्याम्यस्वाहोरात्रहोऽयाम्यये त्रेएश्रवलुंकरवुं

1

॥मेषे२३।५० वृषे२९।५४ मि थुने३२।१९ इ मतक्रमेककर्का दिजाणवापश्चे शादिनें३०साग लीजेतेअंशा प्रतेंमेषनाप्रथ मांशानें फल०।५ ५इमअर्वेअंशा लेनेंउपर्यंतराशि १२नाकोष्टकऽंशा कोत्पत्तिः खगो ले कालचक्रेन चक्रयोः परिधि अहोरात्रघ६० पलानि३६००न गणांशैर्लक्षल ब्धं१०

परमक्रां . त्यंशा २३।३५ तेनीक्रमज्या १४४०।१५ १४४०

परापमांशास्त्रिकराः ५८ कलाश्च शारास्त्रयश्चापस्य क्रमजाद्युमौर्वी शून्याब्धिशर्काः १४४० परिघयोः पद्मकोटि साग

:षडंगानि ६६ शरेक्षणानि ५९ तत्र्यंकनंदाश्विगुणा द्विवेदाः ३२९९।४२ कोट्युत्क्रमज्याकशरेंदुबाहुबाण

क्रांतिकोटिज्या चेष्टा लब्ध अंशा दि १९।३०

भूयः कोटिसंज्ञोत्क्रमज्या त्रिभगुणापक्रमकोटिमौर्व्या ६० लब्धाव्ययत्नशमिदांशकादि तत्स्यात्स्फुटं मेषतुलादि

२५।५९

मानं तुलादिमानस्कृतिः खरामैः ३० रहितायमंशादिकलीरमानं ६१ अथ व्यासार्धस्य तथा स्वचक्रकेंद्रस्योत्पाद

नमाद्य परापमांसांतरमौर्विकाया दलांतरस्योत्क्रमजीवयासा ततो विसक्का परमापमाख्या मौर्व्या १४४०।१२ ति

२१।२९

मज्याद्युतयातदाप्तं ६२ कोटिज्यया मिश्रितमर्धितं तत त्रिभगुणं कोटिगुणेन सक्तं लब्धं च तद्व्यासदलं ततश्च पूर्वे

दले कोटिगुणेनितेव ६३ शोध्यं खरामैर्द्युगुणितं विसक्तं कोटिज्यया प्राप्तमतो जवादि केंद्रं स्वचक्रस्य सवत्पव

अंशाः स्वचक्र स्वचक्र . नोंऽशा दि केंद्र ०।३४ मासार्ध २१ १२९

रूपं तदंतरे व्यासदलं तु मः स्यात् ६४ नागाः स्वचक्रकेंद्रस्याः शैलिशावेदवह्नयः व्यासार्धस्य धरादोषौ रसनेत्र

णि चक्रमात् ६५ अथ सममंडलार्धे लंकोदयप्रमाणानां प्रत्यंशास्तागादिस्वव्यते निरक्षमेषादिकलग्नमाना स्फुटंफ

लं चात्युतिसागमेति यद्वोचितं तत्क्षणकेनचोज्यं सममंडले षट्प्रमितिपि यंत्रे ६६ अथेष्टभायोगांशकोः कर्णसाध

वोद शांफल मस्ता ,उ

नं क्रमान्नतोन्नतांशामांजीवासाध्याकलादिका नतज्याः स्वस्वशंकुघ्नी छेदेनाप्तं फलं श्रुतिः ६७ तिग्मांशुसंस्था

॥अनुक्रमेंतन्नतनीज्या कलादि साधिनेंपछेनतज्यानें पोतापोतानेंशंकु ए गणिछेदजेनलतज्याप्लागलीजे तेवाव शांशुलस्म हांशुलछायानें कपर्यंतकोचवे॥

॥यंत्रेषट्प्रमिते १।२।३।५।८।१०प्रमा णप्रकारनो यंत्र ५०नेंपर्यंतहोय तेप्रकारनायंत्र नैविषेनिरक्षमेषा दिलग्नप्राद्मास्त्रा पियैतेलंकोदय लग्नमान

मे २७८	२०मी	
वृ २९९	कुं	
मि ३२३	म	
क ३२३	ध	
सिं २९९	वृ	
क २७८	तु	

लंकोदयनें५०नाग लजितेअंशादि२७। ५०॥

॥अथनतांशोपरिद्वादशांगुलछायाधःसप्तांगुलशंकोछायादिकोष्टकाः॥

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०
६८७ २९	३४३ ३८	२२८ ५८	१७१ ३५	१३७ १०	११४ १२	९७ ४४	८५ २४	७५ ४६	६८ ३	६१ ४४	५६ २७	५१ २९	४८ ८	४४ ४७	४१ ५१	३९ १५	३६ ५६	३४ ५१	३२ ५७	३१ १६	२९ ४२	२८ १६	२६ ५१	२५ ४४	२४ ३६	२३ ३४	२२ ३४	२१ ४१	२० ४८
४०१ ०	२०० २८	१३३ ३४	१०० ६	८० २	६६ ३७	५७ २	४९ ४९	४४ १२	३९ ४२	३६ १	३२ ५६	३० २९	२८ ५	२६ ७	२४ २५	२२ ५४	२१ ३३	२० २०	१९ १३	१८ २४	१७ ३७	१६ २९	१५ ४०	१५ १	१४ २१	१३ ४४	१३ १०	१२ ३६	१२ ८

३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०
१९ ५८	१९ १२	१८ २९	१७ ४१	१७ ८	१६ ३१	१५ ५५	१५ २२	१४ ४९	१४ २८	१३ ४८	१३ २८	१२ ५२	१२ २६	१२ ०	११ ३५	११ ११	१० ४८	१० २६	१० ४	९ ४३	९ २२	९ ३	८ ४३	८ २४	८ ६	७ ४८	७ ३०	७ १२	६ ५६
११ ३८	११ १२	१० ४७	१० २२	१० ०	९ ३८	९ १७	८ ५७	८ ३९	८ २१	८ ३	७ ४७	७ ३७	७ १५	७ ०	६ ४५	६ ३१	६ १८	६ ५	५ ५२	५ ४०	५ २८	५ १७	५ ४	४ ५४	४ ३३	४ ३३	४ २२	४ १३	४ ३

६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०
६ ३९	६ ४३	६ ७	५ ५२	५ ३६	५ २१	५ ६	४ ५१	४ ३८	४ २२	४ ८	३ ५३	३ ३९	३ २३	३ ८	२ ५६	२ ४२	२ ३८	२ २०	२ ७	१ ५४	१ ४०	१ २८	१ १६	१ ३	० ५०	० ३७	० २५	० १३	० ०
३ ५२	३ ४३	३ ३४	३ २५	३ १६	३ ७	२ ५९	२ ५०	२ ४२	२ ३३	२ २५	२ १६	२ ८	१ ५९	१ ५०	१ ४३	१ ३५	१ २८	१ २१	१ १४	१ ७	० ५८	० ५१	० ४४	० ३७	० २९	० २१	० १५	० ८	० ०

उत्री ऊ × नीछायानिकः ९० पर्यंततुन्नतांशानी छाया ... तुमांतन आवार्य कही

×जाता× गुलशंकुछायानवतुन्नतसांगकानां चिरंतनाचार्यवर्यैः प्रदिष्टा बृहद्गणपतिसद्गुणकोपदकैः ९ अस्ति भृगुपुर
वरे गणचक्रचूडामणिः कृती नृपतिसंस्तुतो मदनसूरिनामा गुरुः तदीयपदशालिना विरचिते सुयंत्रागमे मा
हेंद्रगुरुणा स्फुटं गणितकर्म पूर्णीकृतं १० इति यंत्रागमे गणिताध्यायः १ अथ यंत्रघटनाध्यायः प्रारभ्य

प्रथम काष्टनो पित्तलादि स्वेच्छा या विस्तारादि आ याम विस्तार
ते आदौ यंत्रं दारुजं धातुजं वा विस्तीर्णं स्वेच्छया कारयित्वा दैर्घ्यव्यासौ पालिवृत्तस्य तस्मिन् लाघवार्थं कार्यौ यं

कार्य तस्य यंत्रम छे रसकारे काना
त्रचक्रानुमानात् १ वामे भागे स्यात्त्रिकोणं किरीटं दृष्टं क्षीरं कोष्टकागारमेतत् मध्ये तस्य स्वेच्छयांशांशका

पत्रो उन्नतांशाश्रितानि स्वेच्छा यादि त्राणि कार्याणि
नां पत्राण्यन्यान्युन्नतांशाश्रितानि २ एकं पत्रं चोन्नतांशस्य पत्राद्विघ्नं विंदसाधनीयं ततोन्यत् लंकोदयलाग्न
शादीमेषमुख्यां संस्थाप्यंते यंत्रविद्भिः समेताः ३ पत्राण्येवं कोष्टकागारमध्ये मुक्त्वा साध्यास्ते च पूर्वादि का
ष्ठाः पृष्टे यंत्रे स्यात्तदा तेषु जाये सूत्रं स्मरः [illegible] छिद्रमंतर्ध्रुवं च ४ अथ पश्चात्तस्य वायव्यादिकोणे कृत्वा छिद्रं यंत्रने

पत्र
त्रनिवेश्य छिद्रे क्षिप्त्वा मेरुकीलं दलाद्यं [illegible] टिकासंनि [illegible] तेनाथ पकृत्वा छिद्रं सूक्ष्मस्य त्रिकोणे ते

स छितवि ऊक रीते तेमांमे कर्कटकीय तेमध्ये हाथ कार्य कंटक सूकिर उप रिफादि काल बंद तऊपाव
त्र क्षिप्त्वाकर्कटकष्टश्चिकास तस्य प्रांते मुद्रिकां च विमुच्य सूत्रे यत्र निष्पन्नं एवं ६ अस्ति भृगुपुरवरे ग
णचक्रचूडामणिः कृती नृपतिसंस्तुतो मदनसूरिनामा गुरुः तदीयपदशालिना विरचिते सुयंत्रागमे

॥मु॰ तेमध्ये सूत्रदीजे इमयंत्रनीपजे॥

॥एकं पत्र उन्नतांश पत्रात्पिंगजा हरणबि मणूकर हूं ते पत्र ने विषे लंकोदयरस्त्र राशिनक्षत्रे सहित स्था पियै॥

॥यंत्रनी पाबल आयत भुजक रीतिह नाअग्रने विषेँ सूक्ष्म छिद्र कीजै॥

॥एम पत्रा कोष्टका गार नै विषे रकीनै दिशि पूर्वादि पश्चिम उत्तर दक्षिण दिशि साधीनै॥

॥हष्टिकदती यंत्रनी पाबलक कोट केंकरी वृत्त बिकउपरि कीजे
ऊपर मोटूं दिवि नार्कुट हृतनकीजे तेमां दिह पूर्व पश्चिम उत्तर दक्षि
णरे पात्रकया॥

॥ यंत्रप्रद्दनोप्रोक्तक्रहतांकसोनेकपर्यंतएक१द्वि२ त्रि३ इष्टु५पंक्ति१०तेयंत्रत्रिप्रकारनोएकसौम्यबी जोयाम्यएतन्निश्रत्वेमिश्रवंद्रइसितरेखाद्यैकैःस्या ष्या॥

॥ प्रथमेनाम्नाख्येघटिकावृत्तेसतिकिरीटमध्येसृष्टिंकरीएकाद्यन्नतांशानुसारिएकोष्टककरीच्यार दिशेंनेकु९०लिषिएउपरलेद्वेघटिकावृत्तमाटेनाभिरूपमाटे९०तदधःफलरूप त्याद्वितीयवृत्तेपलरूपरेखालिषिये॥

महिंडगुरुसणोदितंघटनकर्मयंत्रंवयत ७ इतियंत्राराममिघटनकर्माध्यायो द्वितीयः २ अथयंत्ररचनाध्यायः

यंत्रेप्रोक्तंबहुविधंध्यानवत्या एकद्विश्त्रीड धांपङ्क्त्वासरास्या धिभ्यितसौम्याया मध्वलेदात्रमिश्रत्वेमिश्रसं

सर्वदक्षिणदिकमध्येकें जगिफखाःनवतितन्नतांशाः दिवाबीजावृत्तमांहिंऊपरलाः कानुसारंप्रतिभाग रेषालेषा॥

ज्ञंपरंस्व १ वृत्तद्वयंकर्कटकेनदृष्टे यंत्रस्याभिमतेचतुर्दिशोंकाः प्राग्याम्यगाः कोष्टगतास्ततश्च स्थाप्यास्त

नंदाब्धमितोन्नतांशाः २ वृत्तेद्वितीयेलिखितान्नतांशारेषाविलेख्याः पुनिसागजाताः पक्षत्रयेपक्रमजाविस २

×यंत्रको इकाग्ररस्प सर्वेनागवृत्तमध्ये कैतेस्पति

×३ गा ३ क्रूतसाधाकरादितातथ्याज्या वृत्तत्रयेपालिगतःकृतेषा वृत्तेकिरीटांतरतोविलेख्याः शालसीष्टान्

स्वरसाग्निरद८०संख्या रेषास्तदीयातदधोविलेख्या ४ अथसौम्ययंत्रेइष्टांशपत्रेभूलतवलयानांसा

धनमाह यंत्रेप्रसौम्येविस्वव्यकंवा तत्रानुमानेनविलिख्यतत्र साागानुरव रामान्स्ववेस्तदंशैः कर्कादिवृ

त्तत्रितयंदलेषु ५ दिगंकितेश्चध्रुवकेंद्रचिह्ना दृष्टावरेखोपरिकेंद्रचिह्नैः चिह्नेकृतेतस्थिरसंः वृत्तमा

नेनवृत्तानिलिखेत्स्फुटानि ६ भुजाख्यमाद्यंसततीदवृत्तं ततःपरंचोन्नतमंडलानि तेषांलिखेदानवतेर्विभाग

न् भुक्तानिनाड्यून्नततावगत्ये ७ मध्यरेखास्वामसितेचकर्क वृत्तस्थितेभागपरेविभागे क्रमाच्छिरस्थेद्वापर

मंदिनंच देशासिधानेनततोहसागान् ८ अथसौम्ययंत्रेहोरास्थापनमाह कुजादहोरादशाद्यविसज्य भू

॥ मध्यारेखाथीबेकोरेबायाजिषियेपरमदिनमानदेश नामऊजवृत्तदेविमकरवृत्तत्रनेंश्रद्वांशाः॥

पद्बे मध्यकेंत्रथीकेंद्रनाचिह्नाकारीतेथी मान्प्रमाणेंवृत्तकीजेनेकुलगे॥

॥ सौम्ययंत्रे इष्टांशपत्रकोष्टकमध्यक लकेलाषेंकरीवृत्त निवेशपत्रानुमाने नकोबीकरीतेका बीनात्रिंशाभागक ल्पीनेंकीजेतेकंवा प्रमाणे १८ कर्कप्र माणे १२१५१ मेषतु लाप्रमाणे ९९३८ म करप्रमाणें ७० यंत्र मध्याहृत्तात्रिएपकी जेपद्बेदिशि४कीजे॥

॥ अथमद्दृत्तनेंउज वृत्तकदियेतकप संतिउन्नतमंडला निनेकुलगेंलिषिए

कर्कवृत्तलगें बार भाग करी होरानां बार भाग करी अस्तक्षितिजथकी एक बे अंक
पूर्वक्षितिजलगें कीजे ते होरावृत्त जाणवा

नवचक्रपत्रांनें विषे पूर्ववत् कर्क मेष तुला मकर वृत्तत्रिय कीजे
यंत्रना मध्यकेंद्रथकी भाग ८ कला ३४ मेषांश ३१५० वृषे नंदवृ
चौथ्यंशा ३९५४ युग्मिदंता ३२ षडिंद्वः १८।३९ उत्क्रमादेव एवं सु:

गादिककर्क्यमंडलेषु विधाय वृत्तान्यसितः प्रतीच्याः अंकैर्निर्दिश्य हि दशापि होराः ९ अथ सौम्ययंत्रे ककों
दिवृत्तत्रयसाधनं स्वचक्रकेंद्रप्रमाणेन समंडलसाधनं स्वनिरक्षमेषादिलग्नानामिष्टसंगानि स्थापनमाह स
त्वक्रपत्रे पितुरेखक्रूरे वृत्तत्रये स्पंतरतोष्टसा … द्वित्वा कलाश्चाभिगुणाग्रभागे त्वासार्धमानेन विधाय वृत्तं
१० निरक्षमेषादिविलग्नमानात् पूर्वोदितासाप्ति निवेश्य वेधा हृत्वेदितीये तदधो निवेश्य स्वदं करे भागणके
निजेष्टाः ११ अथ स्वचक्रे धागमक्षवृत्तकर्म संस्कृतनक्षत्रस्थापनमाह त्वासस्यवृत्ते जमुखानि संति लग्नानि लंकौ
दयजानि तत्र रेखाद्धक्ष्य नावतिसागजाता स्तत्रैव केंद्रासिमुखा विलेख्याः १२ केंद्रात्प्रतीपं विरवव्य विक्रां ऋज्य
प्रमाणेन्वकर्कटेखी न तत्रैव धिष्ण्यसायावोदितस्य निवेश्य मासाग्रमतीव सूक्ष्मं १३ धनुर्मृगांतर्निहितं विधेयं
विक्रांप्रसिद्धं मकरास्य नाम्ना यद्धामपाशेन … विभक्तं सुकर्मकृच्छुबितनामिवृत्तं १४ अथ केवलयाम्ययंत्रे
याम्यं यंत्रे वि … ब पल एविधि जाणवी
ऽक्षांशपत्रे सूत्रतवलयसाधनमाह याम्योदि … व्यत्यासवृत्ते मृगकर्कसंज्ञे दिक्साधनात्पूर्व
उन्नतां ज्ञानत्या प्रत्योगे निवि … त
कमुन्नतांशान् याम्येव्तागे विनिवेश्य येते १५ व्याद्यसौम्ये विरवय्य केंद्रं त्वासार्धपाजेन ऋजं विदध्यात् आसार्ध
दक्षिणरीतें
कंदाक्षिणतस्ततश्च केंद्राणि विस्तारयुतानि कुर्यात् १६ अथ केवलयाम्ययंत्रे वृत्तेस्वचक्रसाधनं स्वचक्रपत्रे

मृगकर्कवृत्तनें व्यत्यासपक्ष करतां अवला
मकरनें ठामि कर्क कर्कनें ठामि मकर

धनुर्मृगांतये विक्रांति मृगास्य एहवुं नाम ते
मृगास्यवारिवारिना दिवृत्तनें स्पर्शे

येभ्यासवृत्तनें
विषे पूर्वथकी
उत्तर लगें लंको
दलग्न लिख्या बेति
हा अंशा ३० कल्या
बे ते रेखाने प्रमाणे
केंद्राभिमुख रेखा
बे केंद्रान् प्रतीपं
सौम्यस्वाहोरात्र
प्रमाणें कर्कटा
केन विक्रांपरि
यथा दिष्टनक्ष
त्रनाम संहित
सूक्ष्माग्र मुषस्था
प्य
यंत्रस्य मध्याउ
त्तर दिशिनें विषे
याम्यकेंद्रमानें
कर्कटकें करी

११५

कर्कसिंहकन्यात
तोउत्क्रमे एतुला
दे याम्यरिषाउप
रिलघु क्रकें प्र
माण मूकीनें ते
केंद्रथकी आस्या
र्धपाने ३१।२६ वृत्त
कीजे ते वृत्त कर्क
मकरवृत्तनें स्प
र्शे तो शुद्ध जाण
वुं तेनी हवि बीजुं
वृत्त करीनें तेवृ
त्तनें विषे पूर्व
दिशाथकी मेषादि
लग्नना ऽशा ३१५०
प्रमाणे लग्नलिषि
एप बे तेनी हवि
लग्नना ऽशानी रेषा
३० ने माने कीजे

॥अथ -- यंत्रमिश्रयंत्रना प्राग्वदंशा पत्रनी पर्वे पांचवृत्त रखीनें सौम्ययंत्रनी पर्वे यंत्रनामध्यथकी याम्यपरिधिपरिमधकें अंशा ०३४ सौम्यदिशा
गे प्राक्पश्चिमरेखालग्नयाम्यवृत्त कीजे तेनें विषे मेषादि राशि ६ मांहिथी तिवारपछी यंत्रमध्यात सौम्यरेखाउपरि लिखकें अंशे ०३४ सौम्यदिग्लागि पश्चिमपूर्व
रेखालग्न याम्यवृत्त कीजे तेनें विषे तुलादि राशि ६ लिखिये बराशि लगिंकें याम्यकरवा

भिवयाम्यकस्या अंतेषु वृत्तेषु षट्केषु विन्यास्य आसारव्यवृत्ते विदितेऽथ बरे सागेति वेश्मानि पुरे वसानि १७ अथ
मिश्रसंदेशु फणींद्रयंत्रे तल्लतवलयप्रसाधनमाह तन्मिश्रसंदेशु फणींद्रयंत्रे वृत्तत्रयं सौम्यवदेव कार्यं क
र्कांततः स्वाग्निलवैर्विलग्न वृत्तघयं याम्यवदेव कार्यं १८ अथ फणींद्रयंत्र अंशापत्रे तल्लतवलयप्रसाधनमा
ह कर्कस्य वृत्तादुपरि प्रसाध्य सौम्योत्क्रमस्युः खोल्लतमंडलानि याम्यानि कर्योत्तरदधः स्थितानि संप्राप्तशुभानि वि
याम्यसागे १९ अथ फणींद्रयंत्रे समंडलसाधनं प्राग्वत्स्वके स्यषपंचवृत्ते मेषादिषट्कं विनिवेश्य सौम्ये याम्ये
नसागे विनिवेशनीयं प्राक्पश्चिमांते च तुलादिषट्कं २० अथास्मिन्नेव यंत्रे समंडलाग्रे नक्षत्रस्थापनमाह सौ
म्यानि सानीह कुलीरबाह्ये लेख्यानि सौम्यद्युगणोदितानि याम्यानि चैतानि कुलीरमध्ये शेषाणि याम्यद्युगणो
दितानि २१ अथ सचक्रयंत्रस्य घटनशिक्षामाह आधारवृत्तं परिरक्षणीयं पत्रे सचक्रस्य मयास्य शेषं फणींद्र
यंत्रं गदितं मयैतत् जेयानि यंत्राण्यपि लाघवीत्थं २२ अथांशोस्य परदिनमानानयनं द्विस्थांशांशाजिनैसंके २५
लग्नमंशाद्विशोधितं शेषमर्द्धहृतं दिग्निघ्न षष्ठ्यातं द्विगणीकृतं २३ तन्नाभिकाविनाड्यादि उर्द्धीकृत्य त्रिंशतातु
तं वृत्युग्मांतिरवेस्तोयांशा फलेस्यः परमं दिनं २४ अथ परमदिनमानाद्विषुच्छायानयनं दीनखरामेः अपर

अंशांशानि बेवार्मिमांथी २४ सागलीजे लाधे ते अंशांशामांथी शोधिए
शेष रहे ते अर्द्ध कीजे ते नें १० गलीए आविंशा गलीजिए बिमणुं की
जे ऊपरि ३० वेलिए परमदिनमान
सार्विंशाग लेतां फललाधे ते बिमणु करीए
ते घटिकादिक मांहें उपरि ३० वेलिए

तत्रकर्क वृत्तमि
व तुल्याभिं शाद्दश
विन्यस्य याम्यं
यंत्रनी पर्वे शेष वृत्त
बे मेष मकर मक
र मेष वृत्त ५ मेष
मकराष्य ऊपजे
अर्द्धांशापत्रे
वर्दिक साधनक
री याम्यदिकला
गें कर्क वृत्ताद्उपरि

येमें फणींद्रयं
त्र कत्या तिमय
वे यंत्र जाणवा

एवं वीरूफणीं
द्रयंत्रे चक्रपत्रे
सौम्यनक्षत्र तक
र्क वृत्त नी बारदेवा

॥उदयेऽस्तं वा क्षितिजे अस्ते पर क्षितिजे प्रथमस्वप्नम वतुर्दसम मेषतुलाकर्कमकरस्य दृशाता तेथा लिंलग्न शुद्ध॥

नकीजे सेषमग्रगुणपचे २९० भागलीजे लाधितेअंगुलादिक विषुवछायायाहोए॥

मंदिरं च शोधनमग्रं गुणितं च षष्ट्या सक्रं त्रिगीबाकुसिरएणरंगफलादि छायास्फुटास्याद्विषुवछायस्य २५
अस्तुछ्रगकपुरेवरेणगणकचक्रचूडामणिः कृतीनृपतिसंस्कृतो मदनसूरिनामा गुरुः तदीयपदशालिना वि
रचितेषु यंत्रागमे मलयेंदुगुरुणेदितं रचनकर्मजातं स्फुटं २६ इति रचनाध्यायस्तृतीयः ३ अथ यंत्रशोध
नाध्यायो व्याख्यायते निष्पन्नयंत्रमुक्तंब्ध रंध्रे कीलं प्रवेशयेत् तदग्रे लंबयेत् सूक्ष्मं सूत्रं सारेण संयुतं १ मध्य
रेखां स्पृशेत् तच्चेज्ज्ञेयं शुद्धं तदा द्वितत् अन्यथाधिकमर गणं घर्षित्वा शोधयेत्ततः २ अथ कुजाहतोन्नतहत्त्वा
नां शोधनमाह मेषादिकुडी वा प्रागेखा योगस्पर्शी कुजे स्फुटे केंद्रव्यासांतरे शुद्धौ शोधयेदुन्नतांशकात
३ अथ सांशानां हादशलग्नानां शोधनमाह उदयास्तोदीच्ययाम्य रेखाग्रे सहस्रांशाता प्राक्सप्तचतुर्थादि
कस्वरवा लग्नानां लग्नसुद्धता ४ अथ दृक्कर्मसुद्धस्थापितनक्षत्रांशात्परमोन्नतांशेन क्षत्रचंद्रशोधनमा
ह मध्यरेखास्थितिस्वस्व स्वरार्धंशेस्पृशेद्यदि तासांशानपरमानंशान् तदा चंद्रशुद्धता ५ अथ यंत्रपृष्ठ
स्थितभुजाग्रशोधनमाह भुजाग्रयुग्मं शुद्धं स्यात् रेखास्वपरपूर्वयोः तन्मध्यरेखोपरिगं शुद्धं पाददृयं तथ २
६ अस्तुछ्रगकपुरेवरेणगणकचक्रचूडामणिः कृतिनृपतिसंस्कृतो मदनसूरिनामा गुरुः तदीयपदशालि

॥येये राशिमां येहक्कर्मसंस्कृतनक्षत्र येऽशे तेऽशमध्यरेखाउपरि स्पृश्य किये तेनक्ष त्रनां चंद्रयोपरमोन्नतांशानेस्पर्शे तो तेनक्षत्रशुद्ध॥

॥भुजाग्रशुद्ध जो पूर्वापररेखानि स्पर्शे पादद्वयं भुजाग्रबिंमध्यरेखाऊपरि आवे तो पादद्वयं शुद्ध॥

॥निष्पन्नयंत्रनो किरीटमध्ये जे छिद्र ते मध्ये लोहनो खीलो प्रवेशायेत् मदस्येन रसयुतं सूत्रं सूक्ष्मं लंबेत् तच्चेव सूत्रं मध्यरेखामाहीं तं यदि स्पर्शेति तिवारे यंत्र शुद्ध जाणवो अन्यथा अशुद्ध तदा वामं वा दक्षिणं घर्षयेत्पुनः शोधयेत्॥

॥मेषप्राकरेषनी मध्ये स्पर्शे तो कुज शुद्ध बेकोरे स्पर्शे तो शुद्ध उन्नतांशानां केंद्रप्रमाणेन विकृतं तदुपरि मासमानेन वृत्ते कृते उन्नतवल यनिष्पन्नं तदाव लंबं शुद्धं॥

॥इष्ट दिने सायन मेषादि सूर्य ना ऽश पूर्वोक्त प्राक्क्षितिजरूप परि मूंकीनें मृगास्यें विक्र कीजे ऽनें मध्याह्न पछी ऽस्त क्षितिजरूप परि मूंकीनें विक्र कीजे पछे प्रश्न क्षि
मजे उन्नतांश होय ते रूप परि सायन सूर्य ना ऽश मूंकिये बेगामें मृगास्य विक्र विवें पंक्ति के नद श्राद श्रापल ना जे कालांश ते नें द सा गली जे पूर्वोक्ति गतघडी मध्याह्न प
छी शेषघडी पल होए सूर्य ना अंश उन्नतांश रूप परि मूंकी ते समे पूर्व क्षिति जे जे राशि ना अंश होए ते सायन लग्न ना अंश आदि इम सायन सूर्य नी सातमी राशि ना ऽश जे होरावलने विषे ते होरा जाणवी॥

नाविरचिते सुयंत्रागमे मदेदृगणगतलिखितयंत्रसंशोधनं ७ इति यंत्रराजागमे यंत्रशोधनाध्यायः॥

ऽर्थः ४ अथ शेषग्रहाणां वोन्नतांशानयनमाह करयसंक्षेति निवेश्य यंत्रं ज्योतिर्विदा भास्करसन्मुखेन त
थाद्भुजाग्रं परिवाहनीयं यथा विशेषः क्षिद्युगेऽर्कतेजः १ पूर्वेदनि प्राक्कृतोन्नतांशा भुजाग्रस्पष्टारवेस्तनस्तसागक
ऽः स्फुटः तएव मध्यंदिनतो परांशा रात्रौ ग्रहोद्भुवपिवेवमेव २ खेटांशकं प्रागपरे भुजेन धृत्वोन्नतांशोपरिगिरु
तेऽस्मिन् क्षितिस्थानसंलग्नमृगास्यमध्ये कालांशकैः पंक्तिपलप्रमाणैः ३ षष्टिर्विभक्तैर्दिवसस्य पातं शेषं च
घट्यादि परिस्फुटं स्यात् तथोन्नतांशाः स्युरिभास्करांशैः प्राक्सजगः सायनलग्नभागाः ४ अथ दिवा होरा
नयनमाह एवं रवेः सप्तमराशिभागे यत्रैव होरावलयेऽस्ति सैव होराह्यनाथा भवतस्तः स्वषष्ठ षष्ठस्य गणाप
रक्तजहृत्वात् ५ अथ दिनगतशेषघटीसाधनमुन्नतांशानयनं खेटांशकं प्राक्क्षितिजे निवेश्य विक्रं मृगास्यपृ
व स्वचयं पश्चात् अभीष्टकाले घटिकोपरिस्थं तदिवकल्पापरिवर्तनीयं ६ खेटांशको यत्र हिर्वंगह्रशे तदा
कसंस्थास्तपनोन्नतांशाः मध्याह्नतोऽस्तक्षितिजातथैव ते बोधनीयाः सुधियावशिष्टाः ७ अथ रात्रौ विशेषोन्न
तांशेभ्यो रात्रिगतशेषघटिकानयनं विशेषोन्नतांशोपगतं प्रतास्य खेटांशके स्वंडकजस्थितेव विक्रादयातग

॥पश्चिम नक्षत्र ना उन्नतांश होए तो ऽस्तक्षितिज सूर्यांश मूंकी विक्र कीजे पछे वेध उन्नतांश उपरि नक्षत्र नावेधु मूंकिये ते बे विक्र विवें कालां
शतिट ली शेष रात्रि होए अने बेगामें पूर्व क्षितिजे सायन सूर्य ना अंश लागे ते सायन लग्न सूर्यांश जे होरावलये लागे ते होरा॥

॥तिम भुजाग्र वाल
वतुं जिम वेधिये ने
विषे सूर्य नुं तेज
आवे॥

॥रात्रिं जे नक्षत्र वे
धिए ते नी प्राक् उ
न्नतांश होए ति
वारें अस्त क्षिति
जे सायन सूर्य
ना अंश मूंकी नें
मृगास्ये विक्र की
जे पछे जे न वेध तां
प्राक् उन्नतांश उ
परि नक्षत्र नावे
धु मूंकिये पछे
बे विक्र विवे जे
कालांश तेटली
रात्रिगतघटी

॥पूर्वोक्ति प्राक् उन्न
तांशाः॥ मध्याह्न
पछें पर उन्नतांश
इम रात्रें ग्रह नक्ष
त्र ने प्राक् पर उन्न
तांश होए॥

॥सायन रविना
अंश प्राक्क्षि
तिजे मूंकी विक्र
कीजे पछे इष्टघ
टी रूप परि मूंकी
ने तिवारें जि होर
विनो अंश उन्नत
वलय ११ न लागे
तिवारें तेट
ली इष्ट घटि पछे
उन्नतांश होए॥

शेषघटीपलादि नक्षत्रयुषउन्नतांशाऊपरिसूं कीयेतिवारेंप्राक्जेंतेयग्न

तच्छेषनाम्नी पलादिपूर्वापरारात्रिभागे ८ तत्रैवनक्षत्रयुति निविष्टे प्राग्भूजगं साध्यनलग्नमिति सूर्यांशकाधिष्ठित

वृत्तसंस्था तदापि होराविनिघ्नीस्फुटास्यात् ९ अथ रात्रिगतघटीभ्यो नक्षत्रसंस्थोन्नतांशानयनं सूर्यांशके

स्व क्षितिजस्थितेंकं कृत्वा मृगास्यगतिनाडिकासु निविशेत्वोन्नतदृश्यभागाः स्युः प्राक्प्रतीच्योर्द्युसवोन्नतां

साय नक्षत्र यो शमृग रुषे गतघटी

शाः १० अथ द्युदिनरात्रिघटीभ्यो लग्नानयनमाह प्रागस्थाद्युजोपगतर्क्षभागे क्षितिमृगास्यगतिनाडिकासु स्थिते

द्विवमरा त्रै प्राक्जेंलागेतेसायनलग्नांश पूर्व

ऽवतस्मिन्हृतनिशाः क्रमात्स्यात् प्राग्भूजगः साध्यनलग्नभागाः ११ अथ द्वादशभावसाधने भावचतुष्टयसाधनं पू

अस्तउत्त र दक्षि ण लग्नसप्त उ यदशमलग्नभागाः तेकें ड: .४

र्वास्तहृद्भीत्तरदक्षिणासु प्राक्यस्तचर्याबरलग्नभागाः लग्येसर्वे केन्द्रचतुष्कमिष्टे यत्र स्थितास्याबलिनोयदेशा

: १२ पुनर्भावचतुष्टयोत्पादनमाह अंकेशहोराद्युजिलग्नभागे खमध्यगो नैधनधर्मभावौ द्वित्र्यर्थहोरास्पृ

शिसप्तमांशो खमध्यभावेव शिवार्कसंज्ञौ १३ अथेत्यः शेषभावोत्पादनमाह वस्वादिभावास्सराशियुक्तानि

समीपनावनायो गाई . तेषंधि प्रथ म द्वितीय योगार्ध द्वितीय सं धिः

जान्निजाः सप्तमसप्तमाः स्युः संयोज्यभावाद्वितयं समीप स्थितं तदर्द्धं विदितं च संधिः १४ पूर्णं च मिश्रं च फ

लं ग्रहेंद्राः समांशकोच्चहृतिभावसंधौ हीनाधिकोवा कथितः ससंधे रतीतवत्स्यात्फलसंप्रदायः १५ न्यू

नाधिकत्वे विधिरेष कार्यः स्वेटांतसंध्यंतरजातशेषे हत्वा नखैर्भावजसंधिजांशां तरेणलब्धेपरिलभ्यतेयत्त्र

"ग्रहभावसमांशोहर्षफलसं धिसमग्रहमिश्रफल"

"ग्रहसंधिथीहीनजेभावेग्रहतेतुफलमिछिथीअधिकहीपतोभी गिजानावतुफल"

॥अष्टमनवमएकादशद्वादशभावाः षट्राशियुक्ताः तदानिजानिजाःसप्तमलग्नभावास्तुः अष्टमषट्रहितद्वितीयनवमतृतीयएपंचमषष्ठभावाः भावयोगदर्लसंधिः॥

"सप्तमलग्नांशो द्वितीयचतुर्थ होरावलयेला गेतेवारेंमध्यरे षाएजेलागेते एकादशद्वाद शभावोस्तः॥

"ग्रहभावनाअं तरनेंश्वा एकीभा वसंधिनेंअंतरें नागलीजेलाधेते फलग्रहहीनहो एतोअराशिहहीन अवशिहउं.१०

"नोमीहोराइरा रडग्यारमीहोरा ईलग्नशागलागे तिवारेंमध्यरेषा एजेलागेआवमो नोमोभावहोए॥

द तस्मा द्विधाभावफलं यदस्य प्रहीयमानं परिवर्द्धमानं इदं तदा यच्छति वक्रदेशी यदा स वेत्त्या कालजहृद्गगश्च १७

आद्य अं ६ भाग भाविकें जीवे वि कें बेविज्ञ विद्
आद्यंतरेखे रसभागजाते धृत्वाऽकुजे प्राचि मृगे क्षितिज्ञैः अंशान्विदिविक्रांतरज्ञानविसज्य षड्भिर्विसज्य शुद्धंक

प्राक् सूर्यनाग्रशो शेषग्र
नीयाः १८ ततोंकतः प्राक्स्वनतांशकेषु सूत्रांश्च मृगास्ये निदधीत तद्यथस्थं प्राच्यैकुजः सूर्यलवस्फुटः स्यात् शेषेषु

खेटेष्वपि चिह्नमेवं १९ इति यंत्रेण षड्विंसत्कांशसन्नांशारेखोपगतमध्यस्वरव्यंशज्ञानं अथ षड्विंसत्कोन्नतहृत्क्रम

धागतोन्नतांशास्थानमानार्थमाह षभुन्नतांशेषु मुखेतस्यांते रव्यंशमध्यायमृगे क्षितिज्ञैः षड्भिर्द्विचिह्नस्थलवान्वि

वसज्य लब्धेषु भागेषु कृतेषु बोद्धा २० पूर्वोक्तरीत्यांशाद्यतेमृगास्ये प्रत्युन्नतांशा रविभागयोगं स्थानं सवत्युन्नतभा

गकानामेवं विधेयं निशि चान्यभानां २१ अथ रात्रेर्यामचतुष्टयलग्नन्नक्षत्रोन्नतांशज्ञानमाह तृतीयहोरांतगते

र्कभागे यामे त्रिमे प्राक्कुजगं विलग्नं रात्रौ सवेद्युन्नतहृद्गमध्ये धिष्ण्याय कास्योन्नतभागकाश्च २२ एवं षडंका

तिमहोरिकासु न्यस्तेर्कभागेपि मशेषयामाः लग्नानि धिष्ण्योन्नतभागकाश्च निवेदनीया गणकैः सुबुद्ध्या २३ १२

यम्यं मते
अथ रविस्पष्टीकरणमाह मध्यंदिनांशास्तपनस्य विद्धा तेमध्यरेखोपरि चिह्ननीयाः सम्यक्कृतस्तद्व स्थितसांशा

भायनसूर्यलोए
कोट्यं ससोद्यनार्कस्य तदा स्फुटः स्यात् २४ अथ धिष्ण्यांशोषयदाणांस्पष्टीकरणमाह रात्रावत्मध्य स्थितभा

सूर्यमध्यांके वेधितांशेमध्याक्रनीचल
तांशातिमध्यरेषाऊपरहंकतांजेषर्व
क्षितिजेलागातेभायनसूर्य

अथ प्रकारांतरेणेष्ट
कालेनक्षत्रनानक्षत्रना
उन्नतांशथकी सोमादि पंचग्रहस्पष्टीकर
णरात्रिंइष्टग्रह
तुइष्टनक्षत्रनी
वेधीनेंतेनक्षत्र
नांवेधुवेध्यात
नतांशकपरि
चूंकिये सर्वपर
स्थिता उन्नतां
शानेविषेधरा
शिलागलागेते
समयेतेरात्रिं
जोस्पष्टग्रह हो
ए।

इमसूर्यनीपरेंरात्रेंग्रहवेधिसाधीये

तेसर्वेग्रहस्पष्टहोए

ग्रहाणां परीलंतांशाव्यथ विक्रमाद्व मध्यस्वरेखोपरिसंशकायै तत्रस्थितास्तेतिस्थिताः स्फुटाः स्युः २५ अथ प्रकारांत
रेणेष्टकालेननक्षत्रोन्नतांशेभ्योसोमादिपंचस्पष्टीकरणं रात्रावभीष्टग्रहस्फुटयोग्य शाखोन्नतांशानिजलागसंस्थि
तास्येग्रहाशोन्नतलागसंशाः स्फुटोसवेत्स्यात्तदा खगस्य २६ अथ ग्रहस्फुटानयनं इसाध्यतिकालयुगेनतेवेत्स्फु

वरुलानयनं

टोग्रहस्फुटितदंतरंयत षड्गिर्हतंतद्घटदलोध्रुतांशं दिक्संगुणंतस्यगतिःकलाद्याः २७ अथ इष्टांशेयरमंदलानय

निरक्षकजथीपोतानाभूजनोजेअंतरतेचरो ई

नं निरक्षस्तूजातपुरतोध्रुसांक्र चूजातमध्यास्वगतंत्ववरार्धं भुजस्पृशोद्युत्रवकालहृत्ते तेस्युर्लवाः षड्गिलताश्चनाड्यः २८

जिमजिमपोतानाभुज तिलवेचरार्द्धवृद्धि इम कुज दक्षिणेजा रविवा रेक्षय

यथायथासाकेकुसंनिरक्षा पुरोभुजेत्तत्रचरार्धवृद्धिः एवकुँडयोम्यदिगतगस्या न्मृगादिनक्षत्रपरंचरार्धं २९।

मेषादु अयणतुला याम्यायन

वरेपरंपंचदशात्रनाड्यः चेकंदिनं षष्टिघटिप्रमाणं निशापिलावत्यमितेवतृत्या सौम्यदाजादवणिजश्चयाम्यं ३
० अथदिनरात्रिमानानयनं सूर्यांशकंप्राक्क्षितिजेपरेच मुक्त्वातनोमार्गमुखेकितेद्विः आद्यंतविक्रांतगतंदि
नंस्या छेषास्तमिश्राघटिकाःसमस्ताः ३१ अथ ग्रहनांशानयनं यंत्रेणमध्योन्नतलागकेभ्यो देशान्निजेयोखिपरिस्फु

शी घ्रगह

टोर्कः सिद्धांतयुक्त्यापिवसाधितोयः तद्विप्रयोगादयनांशकाःस्युः ३२ अथ ग्रहस्फुटानयनं शीघ्रस्यमंदस्या

ग्रहस्य लघु उन्नतां शा जोअं तरतेनें गत्यंतरें विसिलगत्यो अंतरेंगा ग लीजे लाकफल लहिनो दि

वस्वेवरस्या लघ्वोन्नतांशातरमेवगत्योः गत्यंतरेणाप्तमथैकगत्यो विसिलगत्योर्गतियोगकेन ३३ लघ्वफलेव

सावनसूर्यनाअंशपूर्वक्षितिजेमूंकिविक्रकीजेपवें
पश्चिमक्षितिजेविक्रकीजेतेबेविक्रविबेंजेघडीनोदिन
मानशेषरस्युंतेसमस्तरात्रिघटिकाहोए

मध्योन्नतांशथकीसूर्यसाधीनेंसिद्धांत
थकीसूर्यसाधीतेबेसूर्यनोअंतरतेअ
यनांशजाणवी

यथायथा
निरक्षभुजथी
पोतानाभुजदि
मूंजायतिवा
रेंचरनीवृद्धि
पोतानाभुजथी
चरक्षय

अथगतिः
अनिष्टकालेग्र
हग्रहरांतेथोथा
पोरनेंअंतेरात्रे
जोस्पष्टग्रह
आणियेतदं
तरंजेहिकलेअंत
रनेंदगणीघ्रु
दलेंनागलीजे
लाधेतेवलणी
रकीजेलेशग्र
हीकलादिग
तिहोए

॥मंदश्रीशीघ्र अधिकतोयुतिगतान्नू
नताएष

सरलाधि° काद्यं मंदाप्तं तस्मादधिकांशकस्य शीघ्रस्यादीनांशाः ऋणं स्वगमं युतिः ऋणं स्यादनयोः स एव ३४ अथ वर्तमान

इष्टवर्ष लग्न

स्य वर्षस्य लग्नादागामिवर्षलग्नानयनमाह पूर्वेऽक्कि जेसीसितवर्षलग्नं निवेश्य मार्गाननमंकयित्वा तत्रां

गाविवर्षलग्न लोए

शाके यंकमितिघृतेस्मिन् तावत्कालं स्फुटं मंदभुजे ३५ देशांतरसंस्कारेण स्फुटार्कलग्नानयनं मध्यस्वलग्नांत

अंशादि

ऋणं धनं स्यात् लवादि पूर्वापरदिग्विभागे कुर्वीत विक्रमकरादिनाग्रे ३६ पश्चात्तु स्वस्यास्य ऋणो धनेव तदयमाने

इष्टग्रामे

न धृते मृगास्ये प्राग्भुजसागिष्टपुरे च लग्नं तदादि देशांतरसंस्कृतं स्यात् ३७ अथ नक्षत्राणां सौम्यानयनक्रांतिस्वा

तेनहृतत्वंवेष्टु म भो ऋरेषाकपरिम्भेकियेतेनहृ तुं . घुषके . कोदि लोए

तमाद् मध्यान्हे रेखोपरितस्य वक्र कुलीरमेषात् गतं त्यादि स्यात् सौम्यातदा क्रांतिरियं च मेष मृगांतरस्थायदि दक्षिणः

स्यात् ३८ अत्र तत्रस्थिताक्रांशसः इष्टाक्रांशानां लग्नानयनं तत्र स्थिताक्रांशगणादसौ इष्टाक्रांशोर्चिलग्नस्य वि

धं वृत्तीभि तस्य च तत्रोन्नतसागकेस्य प्राग्वत्सतः क्रांतिरियं च गुणा ३९ अक्षांशयोरंतकेन सक्ता परापमेनाहमि २३

अंशादि

तावद्वादि मृगाननात्स्यात्क्रुरतः प्रदेयं सौम्यापमेयं तबलवाह्नलागात् ४० न्यूनाधिकेऽसौष्टफलांतकेत दिष्टाक्षजं

प्राक्कजगं विद्ध्यं याम्यायने व्यत्ययतः समस्तमिदं विचार्यं गणकोत्तमेन ४१ अथ स दोदितनक्षत्रेभ्योऽसौष्टदेशा

क्रचनीपांषकी

स्पष्टांशानयनं सदोदितदृक्तुल्लगोद्गांस विह्वाद्वितीयागतद्युलतांशाः ज्ञात्वाथ संयोज्य चतैः पलांशा अथ्थी॥

मध्याक्रांतेषा जप रिन क्षेत्रतुल्फथ सुकि १

स्तेरिष्टघुस्संवंति ४२ अथदृक्कर्म्मसंस्कृतनक्षत्रानयनं मध्याक्रांतेर्खेटोपरिस्तास्यलागे नास्तीत्र योज्ञोधिसमंपला॥

स्य सुसंस्कृतं तत्र द्विराशिलागे स्फुटं सवेत्साध्यनर्कं तदृक्षं ४३ भुजद्वयस्योपरिलागदेशे धृतेसवेद्यः खक्षरा

शिलागः तदृक्षसंबंधवशेनसस्य स्यात्तांक्रमादस्युदयास्तलग्ने ४४ अथयंत्रेलातिथिनक्षत्रयोगानयनमाह॥

ऋजेतिरक्षेरविचंडलाग न्यासान्मृगास्यद्वितयस्यचिक्रे ध्रुवेद्धमध्यान्तरतोरणीनि चंडेऽर्कलक्षेतिथयोवि॥

लक्षाः ४५ इष्टमध्यरेषांकशशांकविक्रांतरेत्रिनिघ्नेखवत्रुविलक्षे यदाप्यतेतन्नगणेमृगाद्यात् फलंगतंस्यात्कि

लकाल्वृत्ते ४६ रव्यंशापीयूषकरांकयोगे रामाब्धदत्तेरवाभिधधरूहृतेव आमागतंस्यात्किलयोगवृंदे शेषंसच

क्रास्यधिकेत्रवक्रं ४७ गतंविशुद्धं निजसागदारा देष्यंसवेन्नानिदतंत्वषष्ट्या चंडार्कबुक्यंतरलक्षमेव लब्धंदिन १

द्यंसकलंतिथिस्स्यात् ४८ एष्यत्यतीतेघ्नजेत्रषष्टिः लतेत्रिरनिघ्नेडुविलक्षक्तिलक्षे दिनादिकंस्यात्किलयोगा॥

जेच षष्ट्याल्तेसूर्यशशांकयुक्तेः ४९ योगेनरामाब्धपदत्तेनलक्षे लब्धंदिनाद्यंफलमेवमेव यद्देलवेदोदयिके

ऽर्द्धरात्रं नक्षेत्रमिश्रेणसुसंस्कृतंतत् ५० अथवादशांगुलशंकोःछायानयनं शंकुप्रसासुनिंद्दतारविरश्मिः

विसक्ता छायांत्यदर्ज्ञैः सकलं फलमंगुलाद्यं ॥ विस्तंचतन्नवतिसन्नमितस्य शंकोः छायाफलं स्फुटतरं गणकैर्निबा।
द्धं ५१ अथ समांगुलशंकुतः द्वादशांगुलशंकोः छायानयनं समांगुलस्य प्रणिहतस्य शंकोः छायापतंगैर्विस
जेद्वा शैलैः ७ लब्धं फलं सूर्यमितस्य शंकोः छायांगुलाद्या गणकैः प्रदिष्टा ५२ अथेष्टोन्नतांशोस्याः द्वादशांगुलस
मांगुलशंकुछायानयनं इष्टोन्नतांशान्नवतिरपर्वि शोध्या तत्रांशकोष्ठस्थितयग्गृहीत्वा निजं निजं शंकुसवंचव
र्गे तया सजेदंगुलजा प्रभेयं ५३ अथ यंत्रेण पर्वतप्रकारदेवालयतोरणस्तंभस्तवृक्षादीनां हृदर्गेनाद्युच्चत्व
ज्ञानमाह स्तंभादिकानामनुविधाय चाग्रं यंत्रेण नक्षत्रवद्भुताया: ज्ञयैस्तपादाग्रभुवं च भुजाख्य मध्यं कथ्यि।
त्वावतदुन्नतांशान् ५४ ज्ञात्वाथ कोष्टस्थितयाख्यशंकोः छायां गृहीत्वान्यतरस्य चैकं क्षिपन्विकर्षन्स्वधि
यात्र तद्द्यो र्भुजाख्यसंयोगेन तदेव विद्यात ५५ समं कयोद्भूमिमध्यापि चिक्र द्वयांतरं तद्द्वसमाहतं च सूर्याहतं वा नि
जमानयुक्तं छ — वदेदीदितरंगतज्ञः ५६ अथ यंत्रेण लोमादिपंचकस्योदयज्ञानमाह सौरंवेत्ये प्राक् क्षि २४
तिजे निधाय चिन्हंमृगाद्यादप्रकालहृत्ते ऊर्ध्वोदलीष्टस्य खगस्य कालांशकेषु वामं मकराननं च ५७ कृत्वां
कयोः पूर्वकुजे सविद्यात् तच्चग्रमक्षोदयांशपदस्य यद्देषवक्रे विसजेदूरवेटं तरं खगोलं सुविस्तुकिं खुकय १

॥५८ मार्गस्थितेतत्र गतस्त्रिखेटचक्रंतरेणाप्तमिदं च कार्यात् लब्धादिनादिस्फुटखंडकस्य कालः सच
स्फुटद्युतिविधानः ॥५९ ग्रहवर्यंत्रेण सोमादिपंचकस्यास्तलग्नं दृष्टेहनीष्टस्य खगस्य चास्त कालो गृही
त्वोडुसखेल्लतांज्ञानं धिष्ण्याननं तेषु निविश्य विंद्यात् ऊर्जे परे सौष्टखगास्तलग्नं ॥६० तथोदयित्वा भक
राश्यंशमंत्रैस्तागं निधायाथ परस्तृजदिग्भेसुनर्भगाग्रेण विश्वप्य विज्ञं विकाह्वयस्यांतरजान् विलागान् ॥६१॥
कालांशकैरिष्टखगस्य दीनान् कृत्वादयेष्टं विसृजेत्सु राशवत्त रवेः खगश्चेदधिकस्तदैष कालोसदे
हीनतरेगतोस्मिन् ॥६२ परेज्ञाताः संतु कवीश्वराणां ग्यार्थोपपत्त्यो गणितप्रबंधाः अस्माकमेतत्किला
केवलाय परोपकाराय विधानमत्र ॥६३ ग्रंथेस्मिन् यंत्रराजस्य गंभीरे सोनिधाविव दुर्बुद्धयो निमज्जं
ति कुग्रहेपरिपीडिताः ॥६४ गुरूपदेशं प्लवकं यानिपात्रस्थिवीथिताः सद्बुद्धयस्तरंत्येव चित्तत्याग।
णतंपटं ॥६५ यंत्रराजस्य विघटा महतां गणितागसि कविज्ञाप्याय कृतज्ञाय दुष्टायेव न दीयते ॥६६ श्री
यंत्रराजोपनिषत्लिखिता कंठे वसंतां मौक्तिकमालिकेव तनोति शोभां प्रगुणाद्वां परीक्षायैस्त्वां तुम
वतां नयंति ॥६७ सूर्याचंद्रमसौ यावद्ध्यायेते जगदुद्दे सयोपि यंत्रराजज्ञो राजते राजसंसदि ॥६८ आ

३०५

भृगुपुरवरेगणकचक्रचूडामणिः कृतीनृपतिसंस्कृतोमदनसूरिनामागुरुः तदीयपदशालिनावि

रचितेसुयंत्रागमेमहेंद्रगुरुणोदिताजनितिविचारणायंत्रजा ॥५॥ इतिश्रीमहेंद्रसूरिविरचितोऽयंयं

त्रराजःसंपूर्णः॥ संवत १८२२ वर्षेवैशाखमा[illegible]ससप्तम्यां सुजीतशेषरेणलिखितंस्ववाचनाय॥ श्रीः॥